

HRVATSKI ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE

ANALITIČKI BILTEN

GODINA XXII.
BROJ **2**

ZAGREB
2020.

Nakladnik:

HRVATSKI ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE
Radnička cesta 1, Zagreb

Telefon - centrala: (01) 612 60 00

Telefon uredništvo: (01) 612 60 90

Telefax: (01) 612 6038

Elektronička pošta: analiticki.bilten@hzz.hr

Internetske stranice: <http://www.hzz.hr/>

Za nakladnika:

Ante Lončar
ravnatelj Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

Urednik:

Darko Oračić

Izlazi četiri puta godišnje

ISSN 1849-3386

SADRŽAJ

- 1 Razina i kretanje stope zaposlenosti u zemljama Europske unije 4**

- 2 Razina i kretanje troškova rada u zemljama Europske unije 15**

1 Razina i kretanje stope zaposlenosti u zemljama Europske unije

1.1 Stopa ukupne zaposlenosti

Glavni pokazatelj stanja na tržištu rada u Europskoj uniji je stopa zaposlenosti. Stopa zaposlenosti je udio zaposlenih u stanovništvu. U Europskoj se uniji promatra udio zaposlenih u stanovništvu u dobi od 20 do 64 godine. U tablici je prikazana stopa zaposlenosti u državama članicama Europske unije od 2016. do 2019. godine. Ako se promatra promjena u 2019. godini s obzirom na prethodnu godinu, najveće povećanje stope zaposlenosti ostvareno je u Bugarskoj i na Cipru te u Grčkoj i Hrvatskoj. Hrvatska je, dakle, ostvarila značajan porast tog pokazatelja, sličan po opsegu povećanju u Grčkoj. Hrvatska se po visini stope zaposlenosti u 2019. godini nalazila iznad Grčke i Italije, a ispod Španjolske i drugih zemalja.

Zemlja	Stopa zaposlenosti (%)				
	Godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Belgija		67,7	68,5	69,7	70,5
Bugarska		67,7	71,3	72,4	75,0
Češka		76,7	78,5	79,9	80,3
Danska		77,4	76,9	78,2	78,3
Njemačka		78,6	79,2	79,9	80,6
Estonija		76,6	78,7	79,5	80,2
Irska		71,4	73,0	74,1	75,1
Grčka		56,2	57,8	59,5	61,2
Španjolska		63,9	65,5	67,0	68,0
Francuska		70,0	70,6	71,3	71,6
Hrvatska		61,4	63,6	65,2	66,7
Italija		61,6	62,3	63,0	63,5
Cipar		68,7	70,8	73,9	75,7
Latvija		73,2	74,8	76,8	77,4
Litva		75,2	76,0	77,8	78,2
Luksemburg		70,7	71,5	72,1	72,8
Mađarska		71,5	73,3	74,4	75,3
Malta		71,1	73,0	75,0	76,8
Nizozemska		77,1	78,0	79,2	80,1
Austrija		74,8	75,4	76,2	76,8
Poljska		69,3	70,9	72,2	73,0
Portugal		70,6	73,4	75,4	76,1
Rumunjska		66,3	68,8	69,9	70,9
Slovenija		70,1	73,4	75,4	76,4
Slovačka		69,8	71,1	72,4	73,4
Finska		73,4	74,2	76,3	77,2
Švedska		81,2	81,8	82,6	82,1
UK		77,5	78,2	78,7	79,3

Tablica 1.1

Stopa zaposlenosti stanovništva u dobi od 20 do 64 godine

Izvor: Eurostat. Napomena: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima.

1.2 Stopa zaposlenosti prema dobi i spolu

Budući da stanovništvo u dobi od 20 do 64 godine obuhvaća i mlade osobe od kojih mnoge još uvijek pohađaju obrazovanje, te da na zaposlenost starijih osoba djeluje mogućnost prijevremenog umirovljenja, stopa zaposlenosti osoba srednje dobi prikladniji je pokazatelj stanja na tržištu rada. Osim toga, na vrijednost stope zaposlenosti stanovništva srednje dobi ne utječe udio starijih osoba u ukupnom stanovništvu. Stoga je u sljedećoj tablici prikazana stopa zaposlenosti stanovništva u dobi od 25 do 54 godine.

Kada se promatra stanovništvo srednje dobi, stopa zaposlenosti se u 2019. godini najviše povećala u Bugarskoj, Hrvatskoj i Grčkoj. Hrvatska je, dakle, bila među zemljama koje su predvodile po porastu stope zaposlenosti stanovništva srednje dobi. Što se tiče njezine razine, zanimljivo je da je Hrvatska u 2019. godini imala veću stopu zaposlenosti nego Grčka, Italija i Španjolska. Najveću stopu zaposlenosti imale su Slovenija, Češka i Švedska.

Zemlja	Stopa zaposlenosti (%)				
	Godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Belgija		79,1	79,5	80,4	80,8
Bugarska		76,2	79,4	80,1	82,3
Češka		85,7	86,7	87,5	87,4
Danska		82,5	81,7	82,7	82,6
Njemačka		83,9	84,2	84,9	85,4
Estonija		82,6	83,9	84,2	84,3
Irska		75,8	78,0	79,2	80,1
Grčka		66,0	67,4	68,9	70,8
Španjolska		71,5	73,2	74,7	75,8
Francuska		79,7	80,0	80,6	80,9
Hrvatska		72,4	74,9	77,0	78,3
Italija		68,8	69,4	69,8	70,5
Cipar		76,6	78,4	80,4	82,6
Latvija		79,7	81,2	82,7	83,1
Litva		82,7	83,3	84,6	85,1
Luksemburg		82,5	83,7	83,9	84,3
Mađarska		82,2	83,7	84,1	84,4
Malta		79,9	81,8	83,0	84,5
Nizozemska		82,9	83,5	84,6	85,2
Austrija		83,6	84,1	84,6	85,3
Poljska		80,3	81,4	82,4	82,9
Portugal		80,2	82,5	84,3	85,2
Rumunjska		77,6	79,9	80,6	81,4
Slovenija		83,5	86,1	87,5	88,6
Slovačka		80,0	80,0	81,2	82,0
Finska		79,9	80,6	82,5	83,2
Švedska		85,9	86,3	86,8	86,4
UK		82,9	83,8	84,3	84,8

Tablica 1.2.1

Stopa zaposlenosti stanovništva u dobi od 25 do 54 godine

Izvor: Eurostat. Napomena: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima.

U nastavku je prikazana stopa zaposlenost stanovništva srednje dobi prema spolu. Kada je riječ o muškom stanovništvu, stopa zaposlenosti u 2019. godini povećala se najviše u Bugarskoj i na Cipru te u Hrvatskoj i Grčkoj.

Po razini stope zaposlenosti muškaraca srednje dobi Hrvatska se nalazila iznad Španjolske, Grčke i Italije. Daleko najveću stopu zaposlenosti muškaraca srednje dobi imala je Češka, dok su drugo, treće i četvrto mjesto zauzimale Malta, Slovenija i Mađarska. Činjenica da su po visini stope zaposlenosti muškaraca srednje dobi u Europskoj uniji predvodile nove države članice u kojima su plaće znatno niže nego u starim državama članicama, o čemu će više riječi biti kasnije, upućuje na zaključak da razina plaća na utječe bitno na zaposlenost promatrane demografske skupine. Drugim riječima, ponuda rada muškaraca srednje dobi vjerojatno je krajnje neelastična na plaće. U skladu s tim, niska razina stope zaposlenosti muškaraca srednje dobi u zemljama poput Grčke, Italije i Španjolske vjerojatno je posljedica nedostatka radnih mjesta, a ne relativno niskih plaća koje su u tim zemljama, kao što će kasnije biti pokazano, zapravo veće nego u spomenutim srednjoeuropskim zemljama.

Zemlja	Stopa zaposlenosti (%)				
	Godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Belgija		83,8	84,4	84,5	84,7
Bugarska		79,2	82,8	83,5	86,0
Češka		92,7	93,7	94,4	94,5
Danska		86,4	85,2	86,2	86,3
Njemačka		88,1	88,4	89,0	89,6
Estonija		87,9	88,5	89,5	89,6
Irska		82,3	84,5	85,7	86,7
Grčka		76,0	77,5	79,6	80,8
Španjolska		77,4	79,2	80,8	81,6
Francuska		84,2	85,0	85,2	85,2
Hrvatska		76,3	78,7	80,4	81,7
Italija		79,3	79,9	80,3	80,8
Cipar		81,7	83,6	86,2	88,4
Latvija		81,4	83,5	84,6	85,2
Litva		82,6	83,1	85,2	85,4
Luksemburg		88,5	87,4	88,0	88,6
Mađarska		88,2	90,1	90,4	90,8
Malta		92,3	93,2	93,3	93,9
Nizozemska		88,1	88,4	89,2	89,3
Austrija		86,6	87,2	87,8	88,5
Poljska		86,1	87,3	88,1	89,2
Portugal		83,0	85,6	87,5	88,1
Rumunjska		85,5	87,6	88,7	89,7
Slovenija		85,6	88,5	90,0	90,9
Slovačka		86,3	86,3	87,9	88,3
Finska		83,0	83,3	85,3	85,6
Švedska		88,1	88,5	89,1	89,0
UK		89,0	89,6	89,8	90,2

Tablica 1.2.2

Stopa zaposlenosti muškog stanovništva u dobi od 25 do 54 godine

Izvor: Eurostat. Napomena: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima.

Što se tiče ženskog stanovništva srednje dobi, stopa se zaposlenosti u 2018. godini povećala u gotovo svim državama članicama, a najviše u Grčkoj i na Cipru. U pogledu razine, stopa zaposlenosti žena srednje dobi u Hrvatskoj bila je veća od istovrsnog pokazatelja u Grčkoj, Italiji Španjolskoj, Irskoj i Rumunjskoj te na Malti. Stoga se može zaključiti da Hrvatska po razini stope zaposlenosti žena srednje dobi nikako nije na dnu ljestvice zemalja Europske unije.

Zemlja	Stopa zaposlenosti (%)				
	Godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Belgija		74,3	74,6	76,2	76,8
Bugarska		73,0	75,8	76,5	78,3
Češka		78,4	79,3	80,1	80,0
Danska		78,5	78,1	79,0	78,8
Njemačka		79,7	80,0	80,6	81,1
Estonija		77,2	79,2	78,7	78,7
Irska		69,6	71,7	72,9	73,6
Grčka		55,9	57,2	58,2	60,8
Španjolska		65,6	67,1	68,6	69,9
Francuska		75,3	75,2	76,1	76,8
Hrvatska		68,5	71,1	73,5	74,9
Italija		58,5	59,0	59,4	60,1
Cipar		72,0	73,5	75,0	77,1
Latvija		78,1	79,0	80,7	81,0
Litva		82,9	83,6	84,1	84,8
Luksemburg		76,4	79,8	79,7	79,9
Mađarska		76,2	77,2	77,7	78,0
Malta		66,7	69,5	71,8	73,7
Nizozemska		77,7	78,6	79,9	81,1
Austrija		80,6	81,0	81,3	82,1
Poljska		74,5	75,3	76,5	76,4
Portugal		77,6	79,7	81,4	82,5
Rumunjska		69,2	71,8	72,1	72,7
Slovenija		81,2	83,5	84,8	86,1
Slovačka		73,5	73,4	74,4	75,4
Finska		76,7	77,9	79,5	80,7
Švedska		83,7	84,1	84,3	83,7
UK		77,0	78,1	78,8	79,6

Tablica 1.2.3

Stopa zaposlenosti ženskog stanovništva u dobi od 25 do 54 godine

Izvor: Eurostat. Napomena: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima.

Kada se promatra stanovništvo u dobi od 55 do 64 godine, uočljivo je veliko povećanje stope zaposlenosti u 2019. godini u mnogim državama članicama Europske unije, u čemu su predvodili Bugarska, Estonija i Slovačka, kao što pokazuju podatci prikazani u sljedećoj tablici. U Hrvatskoj je zabilježeno značajno povećanje stope zaposlenosti starijih osoba, ali ipak ne toliko veliko kao u spomenutim zemljama. Prilikom tumačenja navedenih podataka potrebno je imati u vidu mogućnost da se stopa zaposlenosti osoba starije dobi znatno poveća, a da ukupna stopa zaposlenosti ne poraste bitno zbog promjene starosne strukture stanovništva.

Što se tiče razine stope zaposlenosti stanovništva starije dobi, Hrvatska se u 2018. godini nalazila iznad samo Grčke i Luksemburga. Slučaj potonjeg odražava relativno povoljne uvjete za rano umirovljenje u toj zemlji. Daleko najveću stopu zaposlenosti osoba starije dobi imala je Švedska. Činjenica da stopa zaposlenosti osoba starije dobi u Sloveniji nije puno veća nego u Hrvatskoj upućuje na sličnosti koje vjerojatno proizlaze iz obilježja zajedničkog mirovinskog sustava u prošlosti.

Zemlja	Stopa zaposlenosti (%)				
	Godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Belgija		45,4	48,3	50,3	52,1
Bugarska		54,5	58,2	60,7	64,4
Češka		58,5	62,1	65,1	66,7
Danska		67,8	68,9	70,7	71,3
Njemačka		68,6	70,1	71,4	72,7
Estonija		65,2	68,1	68,9	72,5
Irska		56,8	58,4	60,4	61,8
Grčka		36,3	38,3	41,1	43,2
Španjolska		49,1	50,5	52,2	53,8
Francuska		49,8	51,3	52,1	53,0
Hrvatska		38,1	40,3	42,8	43,9
Italija		50,3	52,2	53,7	54,3
Cipar		52,2	55,3	60,9	61,1
Latvija		61,4	62,3	65,4	67,3
Litva		64,6	66,1	68,5	68,4
Luksemburg		39,6	39,8	40,5	43,1
Mađarska		49,8	51,7	54,4	56,7
Malta		45,8	47,2	49,7	51,1
Nizozemska		63,5	65,7	67,7	69,7
Austrija		49,2	51,3	54,0	54,5
Poljska		46,2	48,3	48,9	49,5
Portugal		52,1	56,2	59,2	60,4
Rumunjska		42,8	44,5	46,3	47,8
Slovenija		38,5	42,7	47,0	48,6
Slovačka		49,0	53,0	54,2	57,0
Finska		61,4	62,5	65,4	66,8
Švedska		75,5	76,4	77,9	77,7
UK		63,4	64,1	65,3	66,3

Tablica 1.2.4

Stopa zaposlenosti stanovništva u dobi od 55 do 64 godine

Izvor: Eurostat. Napomena: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima.

Razinu i kretanje stope zaposlenosti stanovništva starije dobi nije potrebno prikazivati prema spolu jer se dobiva slična slika – znatno povećanje u 2019. godini i položaj Hrvatske na dnu ili blizu dna ljestvice. Nema dvojbe, dakle, da Hrvatska ima veliki prostor za daljnje povećanje stope zaposlenosti stanovništva u dobi od 55 do 64 godine. Vjerojatno značajan korak u tom smjeru je mogućnost zapošljavanja osoba u prijevremenoj starosnoj mirovini na pola punoga radnog vremena uz zadržavanje punog iznosa mirovine.

1.3 Stopa zaposlenosti stanovništva srednje dobi prema obrazovanju

Budući da obrazovanje može značajno utjecati na zaposlenost, u nastavku je prikazana stopa zaposlenosti osoba srednje dobi prema razini obrazovanja. U skladu s međunarodnom standardnom klasifikacijom obrazovanja, određene su tri razine obrazovanja: osnovno (i manje od toga), srednje i visoko. Srednje obrazovanje obuhvaća i obrazovanje nakon srednje škole koje još nije visoko (tercijarno).

U prvoj tablici prikazana je stopa zaposlenosti stanovništva srednje dobi s osnovnim obrazovanjem ili bez njega. Najveći porast stope zaposlenosti u 2019. godini zabilježen je na Malti te u Bugarskoj, Hrvatskoj, Češkoj i Latviji, nakon kojih su slijedili Cipar i Njemačka. Porast stope zaposlenosti osoba s osnovnim obrazovanjem u Hrvatskoj od 2017. do 2019. godine iznosio je čak 7,8 postotnih bodova, što upućuje na zaključak da takve osobe žele raditi, ali nemaju dovoljno prilika za zapošljavanje. Unatoč tome, Hrvatska je po vrijednosti tog pokazatelja ostala, s Litvom i Slovačkom ispod nje, gotovo na dnu ljestvice.

Zemlja	Stopa zaposlenosti (%)				
	Godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Belgija		56,7	55,6	56,2	56,5
Bugarska		43,8	48,7	50,5	55,6
Češka		54,6	60,8	60,8	63,6
Danska		66,4	64,1	65,0	62,4
Njemačka		62,2	62,6	63,5	64,8
Estonija		69,7	73,8	72,8	66,7
Irska		52,2	54,5	55,0	55,4
Grčka		56,8	58,2	58,5	58,7
Španjolska		60,1	62,0	64,1	65,3
Francuska		59,4	60,4	61,0	60,2
Hrvatska		48,7	45,9	49,8	53,7
Italija		57,9	58,3	58,8	59,2
Cipar		63,9	66,0	70,0	71,6
Latvija		60,6	63,5	63,3	65,9
Litva		48,8	50,1	51,1	51,7
Luksemburg		72,8	73,7	76,1	75,2
Mađarska		61,7	65,0	66,1	65,8
Malta		67,2	69,1	70,7	76,4
Nizozemska		67,1	67,0	68,2	67,9
Austrija		63,8	63,1	64,7	65,6
Poljska		51,4	52,8	53,3	54,1
Portugal		74,5	77,1	78,9	79,6
Rumunjska		60,2	62,3	62,3	63,5
Slovenija		62,9	68,2	68,1	67,3
Slovačka		45,6	44,3	44,1	41,4
Finska		60,3	57,8	59,3	57,7
Švedska		64,0	64,9	64,4	63,8
UK		67,5	68,8	69,9	69,3

Tablica 1.3.1

Stopa zaposlenosti stanovništva u dobi od 25 do 54 godine s osnovnim obrazovanjem

Izvor: Eurostat. Napomena: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima.

U sljedećoj su tablici prikazani podatci o stopi zaposlenosti stanovništva srednje dobi sa završenim srednjim obrazovanjem. U 2019. godini najviše se povećala vrijednost tog pokazatelja na Cipru te u Grčkoj i Bugarskoj, a među zemljama koje su ostvarile značajno povećanje našla se i Hrvatska.

Što se tiče razine stope zaposlenosti stanovništva srednje dobi sa srednjim obrazovanjem, Hrvatska je zauzimala relativno nizak položaj na ljestvici, ali ispod nje su se u 2019. godini nalazile Grčka, Španjolska, Italija i Irska. Osobito je zanimljiv podatak da je vrijednost spomenutog pokazatelja bila manja u Irskoj nego u Hrvatskoj premda je postojalo opsegom značajno iseljavanje hrvatske radne snage u Irsku. Kao što je prethodno prikazano, niskoj stopi zaposlenosti stanovništva srednje dobi u Irskoj bitno pridonosi ženska populacija spomenute dobi, vjerojatno zbog visokih troškova skrbi o djeci te tradicionalnih čimbenika koji utječu na participaciju žena u radnoj snazi odnosno na njihovu stopu aktivnosti, posebno nakon poroda. Stoga niža stopa zaposlenosti stanovništva srednje dobi sa završenim srednjim obrazovanjem u Irskoj ne mora odražavati manje prilike za zapošljavanje.

Zemlja	Stopa zaposlenosti (%)				
	Godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Belgija		79,9	80,1	80,6	81,2
Bugarska		79,7	83,1	83,9	85,5
Češka		87,9	88,6	89,3	89,5
Danska		85,2	84,4	84,8	84,7
Njemačka		85,6	86,1	86,7	87,1
Estonija		82,0	83,1	84,5	84,9
Irska		72,8	74,2	76,4	77,3
Grčka		63,8	65,0	66,5	68,3
Španjolska		72,3	73,7	74,7	75,9
Francuska		79,8	80,0	80,7	80,3
Hrvatska		72,2	75,6	77,1	78,1
Italija		73,1	73,3	73,1	73,8
Cipar		74,1	77,3	79,9	82,2
Latvija		76,3	78,7	80,6	80,7
Litva		77,8	78,9	80,9	80,5
Luksemburg		81,2	84,5	84,2	82,9
Mađarska		84,6	86,1	86,0	86,7
Malta		88,3	88,9	88,9	88,2
Nizozemska		83,5	83,7	84,7	85,7
Austrija		84,8	85,7	86,2	87,1
Poljska		78,0	78,7	79,9	80,5
Portugal		82,5	84,7	86,3	87,5
Rumunjska		78,9	81,5	82,4	82,9
Slovenija		83,7	86,0	87,6	88,6
Slovačka		82,2	82,5	84,2	85,5
Finska		77,7	78,3	79,9	81,3
Švedska		87,9	88,6	89,1	88,2
UK		83,2	83,7	83,8	84,5

Tablica 1.3.2

Stopa zaposlenosti stanovništva u dobi od 25 do 54 godine sa srednjim obrazovanjem

Izvor: Eurostat. Napomena: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima.

Naposljetku, u zadnjoj je tablici prikazana stopa zaposlenosti stanovništva srednje dobi sa završenim visokim obrazovanjem. U 2019. godini je vrijednost tog pokazatelja porasla u većini zemalja, a najviše na Cipru te u Grčkoj i Bugarskoj. U Hrvatskoj nije došlo do značajnog porasta, ali takav je porast ostvaren u prethodnim godinama.

Što se tiče razine stope zaposlenosti stanovništva srednje dobi sa završenim visokim obrazovanjem odnosno ljestvice zemalja prema vrijednosti tog pokazatelja, Hrvatska je zauzimala položaj u donjem dijelu ljestvice, ali ispod nje su se nalazile Grčka, Italija, Cipar, Slovačka, Češka i Španjolska.

Zemlja	Stopa zaposlenosti (%)				
	Godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Belgija		89,5	89,5	90,0	90,0
Bugarska		88,4	89,6	90,0	91,8
Češka		86,5	86,9	88,1	87,2
Danska		88,3	88,1	89,0	89,8
Njemačka		90,8	90,8	91,0	91,3
Estonija		86,8	87,8	86,8	87,9
Irska		85,3	87,1	87,3	88,1
Grčka		75,1	76,4	78,3	80,4
Španjolska		81,9	83,2	83,9	84,2
Francuska		88,8	88,9	88,4	89,1
Hrvatska		85,6	87,3	87,5	87,7
Italija		79,7	80,3	80,8	81,1
Cipar		83,2	83,1	83,8	86,0
Latvija		90,1	90,1	91,1	90,8
Litva		93,3	92,7	92,9	93,4
Luksemburg		89,1	88,5	88,4	89,4
Mađarska		88,7	88,6	89,0	89,0
Malta		93,1	93,2	93,5	90,3
Nizozemska		91,0	91,3	91,9	91,9
Austrija		89,7	89,8	89,3	89,8
Poljska		90,3	90,8	91,2	91,3
Portugal		87,6	89,3	90,5	90,4
Rumunjska		91,8	93,1	93,3	93,9
Slovenija		88,9	90,6	92,1	93,5
Slovačka		83,1	84,3	84,1	85,2
Finska		86,3	87,8	89,5	89,4
Švedska		90,6	90,6	91,2	91,2
UK		89,2	89,8	90,2	90,7

Tablica 1.3.3

Stopa zaposlenosti stanovništva u dobi od 25 do 54 godine s visokim obrazovanjem

Izvor: Eurostat. Napomena: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima.

Može se zaključiti, dakle, da je najveći porast stope zaposlenosti stanovništva srednje dobi u Hrvatskoj u 2019. godini ostvaren na najnižoj razini obrazovanja, te da se relativan položaj Hrvatske na ljestvici zemalja Europske unije prema vrijednosti stope zaposlenosti stanovništva srednje dobi povećava s razinom obrazovanja odnosno da je najbolji na najvišoj razini obrazovanja.

1.4 Stopa zaposlenosti stanovništva srednje dobi s visokim obrazovanjem prema spolu

Prethodni nalaz da po visini stope zaposlenosti stanovništva srednje dobi s visokim obrazovanjem Hrvatska ne stoji posebno loše u usporedbi s drugim zemljama Europske unije, odnosno da šest zemalja ima nižu vrijednost tog pokazatelja od Hrvatske, potrebno je dodatno razraditi uzimajući u obzir spol.

Stoga je u sljedećoj tablici prikazana stopa zaposlenosti muškog stanovništva srednje dobi s visokim obrazovanjem. Uočljivo je da je samo u Grčkoj i Italiji vrijednost tog pokazatelja bila manja nego u Hrvatskoj. Hrvatska se, dakle, po visini stope zaposlenosti muškog stanovništva s visokim obrazovanjem nalazi blizu dna ljestvice zemalja Europske unije. Na vrhu ljestvice nalazi se Češka s veoma visokom vrijednosti od 96,8 posto, a odmah do nje su Mađarska i Slovenija.

Zemlja	Stopa zaposlenosti (%)				
	Godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Belgija		91,8	92,2	91,9	92,5
Bugarska		90,7	91,9	92,8	94,8
Češka		95,6	95,8	97,2	96,8
Danska		90,8	90,6	92,3	92,6
Njemačka		94,0	94,2	94,5	94,7
Estonija		94,4	94,2	93,2	95,2
Irska		90,5	91,8	91,8	92,9
Grčka		81,8	83,1	85,7	87,3
Španjolska		86,2	87,7	88,4	88,3
Francuska		91,9	92,1	91,1	91,4
Hrvatska		87,3	87,5	88,0	88,0
Italija		85,4	85,2	85,6	85,7
Cipar		87,3	87,8	88,7	92,0
Latvija		91,8	93,4	92,9	92,9
Litva		94,3	93,2	94,1	94,7
Luksemburg		92,2	92,1	91,5	93,2
Mađarska		95,3	96,0	95,9	96,5
Malta		96,3	96,6	96,7	95,8
Nizozemska		94,0	94,0	94,5	94,2
Austrija		92,0	92,6	92,5	93,0
Poljska		94,3	95,1	95,1	95,5
Portugal		88,6	90,0	91,4	91,4
Rumunjska		94,4	94,4	95,1	95,6
Slovenija		90,1	93,0	94,8	95,9
Slovačka		91,5	93,4	93,2	94,3
Finska		90,0	91,3	93,1	92,1
Švedska		91,4	91,3	92,0	92,5
UK		93,5	94,1	93,9	94,2

Tablica 1.4.1

Stopa zaposlenosti muškog stanovništva u dobi od 25 do 54 godine s visokim obrazovanjem

Izvor: Eurostat. Napomena: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima.

Što se tiče stope zaposlenosti ženskog stanovništva srednje dobi s visokim obrazovanjem, po vrijednosti toga pokazatelja Hrvatska stoji puno bolje nego u slučaju istovrsnog muškog stanovništva. Na ljestvici zemalja Europske unije ispod Hrvatske našlo se 14 zemalja. Hrvatska je, dakle, zauzimala mjesto u sredini ljestvice. Takva činjenica upućuje na zaključak da visoko obrazovanje pruža ženama u Hrvatskoj mogućnost ostvarivanja posebno povoljnog položaja na tržištu rada, barem u pogledu relativne mogućnosti zapošljavanja.

Zemlja	Stopa zaposlenosti (%)				
	Godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Belgija		87,7	87,4	88,5	88,1
Bugarska		86,9	88,2	88,2	89,9
Češka		78,5	79,2	80,5	79,1
Danska		86,3	86,2	86,5	87,7
Njemačka		86,9	86,7	87,0	87,4
Estonija		82,1	83,8	82,8	83,4
Irska		81,2	83,3	83,7	84,1
Grčka		69,7	70,9	72,0	74,7
Španjolska		78,3	79,4	80,2	80,8
Francuska		86,3	86,3	86,1	87,3
Hrvatska		84,3	87,2	87,1	87,4
Italija		75,6	77,0	77,4	77,8
Cipar		80,3	79,7	80,3	81,6
Latvija		89,2	88,4	90,0	89,5
Litva		92,6	92,4	92,1	92,5
Luksemburg		85,9	85,2	85,4	85,8
Mađarska		83,7	83,0	83,9	83,8
Malta		90,1	89,9	90,5	85,4
Nizozemska		88,2	88,7	89,5	89,8
Austrija		87,3	87,1	86,2	86,7
Poljska		87,6	87,9	88,5	88,5
Portugal		86,9	88,9	90,0	89,8
Rumunjska		89,5	92,0	91,7	92,4
Slovenija		88,2	89,0	90,3	91,8
Slovačka		77,3	77,8	77,6	78,8
Finska		83,6	85,3	86,9	87,3
Švedska		90,1	90,0	90,6	90,3
UK		85,4	86,0	87,0	87,6

Izvor: Eurostat. Napomena: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima.

Može se zaključiti, dakle, da se relativan položaj Hrvatske na ljestvici zemalja Europske unije u pogledu stope zaposlenosti stanovništva srednje dobi s visokim obrazovanjem veoma razlikuje s obzirom na spol. Dok su muškarci po vrijednosti spomenutog pokazatelja blizu dna ljestvice zemalja, dotle se žene nalaze na sredini ljestvice.

Tablica 1.4.2

Stopa zaposlenosti ženskog stanovništva u dobi od 25 do 54 godine s visokim obrazovanjem

1.5 Dodatak: Stopa nezaposlenosti

U sljedećoj tablici prikazana je stopa nezaposlenosti u zemljama Europske unije tijekom razdoblja od 2015. do 2019. godine. Stopa nezaposlenosti je udio nezaposlenih u radnoj snazi, tj. u zbroju nezaposlenih i zaposlenih. Prikazana stopa nezaposlenosti odnosi se na radnu snagu u dobi od 15 do 74 godine. Granica dobne skupine je visoka, ali obuhvat starih osoba nema velikog utjecaja na visinu stope nezaposlenosti jer je relativno mali broj zaposlenih ili nezaposlenih osoba u toj dobi.

U 2019. godini stopa nezaposlenosti smanjila se u gotovo svim zemljama Europske unije. Ako se promjena stope nezaposlenosti mjeri postotnim bodovima, najveći pad zabilježen je u Grčkoj i Hrvatskoj te na Cipru. Zahvaljujući tome, poboljšao se položaj Hrvatske na ljestvici zemalja. Veću stopu nezaposlenosti od Hrvatske imale su Grčka, Španjolska, Italija, Francuska, Cipar, Švedska i Finska.

Zemlja	Stopa nezaposlenosti (%)				
	Godina	2016.	2017.	2018.	2019.
Belgija		7,8	7,1	6,0	5,4
Bugarska		7,6	6,2	5,2	4,2
Češka		4,0	2,9	2,2	2,0
Danska		6,2	5,7	5,0	5,0
Njemačka		4,1	3,8	3,4	3,1
Estonija		6,8	5,8	5,4	4,4
Irska		8,4	6,7	5,8	5,0
Grčka		23,6	21,5	19,3	17,3
Španjolska		19,6	17,2	15,3	14,1
Francuska		10,1	9,4	9,1	8,5
Hrvatska		13,1	11,2	8,5	6,6
Italija		11,7	11,2	10,6	10,0
Cipar		13,0	11,1	8,4	7,1
Latvija		9,6	8,7	7,4	6,3
Litva		7,9	7,1	6,2	6,3
Luksemburg		6,3	5,5	5,6	5,6
Mađarska		5,1	4,2	3,7	3,4
Malta		4,7	4,0	3,7	3,6
Nizozemska		6,0	4,9	3,8	3,4
Austrija		6,0	5,5	4,9	4,5
Poljska		6,2	4,9	3,9	3,3
Portugal		11,2	9,0	7,1	6,5
Rumunjska		5,9	4,9	4,2	3,9
Slovenija		8,0	6,6	5,1	4,5
Slovačka		9,7	8,1	6,5	5,8
Finska		8,8	8,6	7,4	6,7
Švedska		7,0	6,7	6,3	6,8
UK		4,8	4,4	4,0	3,8

Tablica 1.5

Stopa nezaposlenosti radne snage u dobi od 15 do 74 godine

Izvor: Eurostat. Napomena: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima.

2 Razina i kretanje troškova rada u zemljama Europske unije

2.1 Troškovi rada u gospodarstvu kao cjelini

Bruto troškovi rada sveobuhvatna su mjera izdataka poslodavaca za radnike. Oni obuhvaćaju neto plaće radnika, doprinose i poreze iz plaće, te doprinose poslodavaca i druge izdatke za radnike. U sljedećoj tablici prikazani su nominalni bruto troškovi rada po satu rada izraženi u eurima u zemljama Europske unije u 2004., 2008., 2012., 2016. i 2019. godini. Podatci su dobiveni anketom tvrtki o troškovima rada koja se provodi svake četiri godine, a podatci za 2019. godinu su procjene. Podatci se odnose na tvrtke s 10 i više zaposlenih te na gospodarstvo u cjelini, izuzimajući poljoprivredu i javnu administraciju.

Zemlja	Troškovi rada po satu (EUR)					
	Godina	2004.	2008.	2012.	2016.	2019.
Belgija		29,2	32,9	38,0	38,6	40,5
Bugarska		1,6	2,6	3,4	4,5	6,0
Češka		5,8	9,2	10,0	10,3	13,5
Danska		29,6	34,6	39,4	41,3	44,7
Njemačka		26,8	27,9	30,5	32,8	35,6
Estonija		4,3	7,9	8,6	10,8	13,4
Irska		25,3	28,9	29,8	30,6	33,2
Grčka		15,3	16,8	15,7	15,2	16,4
Španjolska		16,5	19,4	21,1	21,2	21,8
Francuska		28,2	31,2	34,3	34,5	36,6
Hrvatska		6,9	9,2	9,5	9,5	11,1
Italija		22,4	25,2	27,7	27,6	28,8
Cipar		12,5	16,7	16,8	15,7	17,4
Latvija		2,7	5,9	6,0	7,7	9,9
Litva		3,2	5,9	5,9	7,4	9,4
Luksemburg		30,3	32,3	35,3	38,7	41,6
Mađarska		5,9	7,8	7,4	7,8	9,9
Malta		9,6	11,4	11,8	14,2	15,0
Nizozemska		27,4	29,8	32,5	34,5	36,4
Austrija		25,2	26,4	29,7	32,5	34,7
Poljska		4,7	7,6	7,9	8,7	10,7
Portugal		11,3	12,2	13,3	13,6	14,6
Rumunjska		1,9	4,2	4,1	5,3	7,7
Slovenija		11,2	13,9	15,6	16,8	19,0
Slovačka		4,1	7,0	8,9	10,2	12,5
Finska		24,4	27,1	31,3	33,7	34,0
Švedska		29,0	31,6	37,3	37,7	36,3
UK		21,6	23,7	25,0	27,9	28,5

Tablica 2.1

Troškovi rada
u gospodarstvu

Izvor: Eurostat. Napomene: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima. Podatci za 2019. godinu su procjene.

Uočljivo je da su se tijekom promatranog razdoblja prosječni troškovi rada značajno povećali u mnogim zemljama. Do najvećeg porasta došlo je u Rumunjskoj, Latviji i Bugarskoj, u kojima su se troškovi rada odnosno plaće više nego udvostručili. Za razliku od toga, u Nizozemskoj i Austriji, na primjer, rast izdataka za radnike bio je umjeren, a u Grčkoj su plaće jedva rasle zbog djelovanja duboke gospodarske krize.

Unatoč brzom rastu troškova rada odnosno plaća u novim članicama Europske unije, preostale su velike razlike između novih i starih članica. Prilikom međunarodnih usporedbi troškova rada, međutim, potreban je oprez zbog razlika u strukturi gospodarstva i razini cijena. Adekvatnije je uspoređivati troškove rada u jednoj te istoj djelatnosti, pogotovo kada razlike u cijenama nisu velike. Stoga su u nastavku prikazani podatci za pojedine djelatnosti.

2.2 Troškovi rada u prerađivačkoj industriji

Budući da u prerađivačkoj industriji prevladavaju međunarodno razmjerni

Zemlja	Troškovi rada po satu (EUR)					
	Godina	2004.	2008.	2012.	2016.	2019.
Belgija		32,3	36,7	42,0	41,4	43,5
Bugarska		1,4	2,2	2,8	3,8	5,2
Češka		5,5	8,7	9,7	10,2	13,5
Danska		29,8	34,7	40,2	43,4	46,8
Njemačka		29,9	32,3	35,0	38,2	40,9
Estonija		4,0	7,2	8,2	10,3	12,5
Irska		23,5	28,0	30,5	31,1	33,3
Grčka		13,9	15,8	15,5	15,1	16,1
Španjolska		17,4	20,3	22,4	22,6	23,4
Francuska		29,0	32,8	35,7	36,2	38,6
Hrvatska		6,1	8,2	8,0	8,4	10,1
Italija		21,9	23,8	26,8	27,1	28,3
Cipar		-	-	-	-	-
Latvija		2,5	5,2	5,5	7,2	9,5
Litva		3,0	5,5	5,5	7,3	9,3
Luksemburg		27,9	29,4	31,5	32,7	34,5
Mađarska		5,5	7,5	7,5	8,3	10,6
Malta		8,7	12,4	-	13,0	14,1
Nizozemska		28,1	30,3	33,1	35,9	-
Austrija		26,8	29,0	32,4	35,6	38,5
Poljska		4,0	6,8	6,8	7,8	9,7
Portugal		8,5	9,8	10,9	10,7	11,7
Rumunjska		1,6	3,3	3,7	4,8	6,6
Slovenija		9,6	12,3	14,6	16,3	18,8
Slovačka		4,2	7,0	8,9	10,3	12,9
Finska		26,8	30,1	35,0	37,1	37,0
Švedska		32,0	34,5	41,4	42,3	40,2
UK		22,0	23,4	23,8	26,6	26,6

Tablica 2.2

Troškovi rada
u prerađivačkoj
industriji

Izvor: Eurostat. Napomene: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima. Podatci za 2019. godinu su procjene.

proizvodi te da se koriste sirovine čije cijene određuje svjetsko tržište, razlike u cijenama nisu osobito velike, pa je usporedba troškova rada adekvatnija. Stoga su u nastavku opisane razlike u troškovima rada u prerađivačkoj industriji u nekim geografski bliskim zemljama.

Prvi mogući par geografski bliskih zemalja za usporedbu troškova rada odnosno plaća u prerađivačkoj industriji su Mađarska i Austrija. Riječ je o zemljama koje su ne samo susjedne, već su i u prošlosti bile dijelovi iste državno-pravne tvorevine. U 2004. godini prosječna bruto plaća u mađarskoj prerađivačkoj industriji iznosila je 20,5 posto prosječne bruto plaće u austrijskoj prerađivačkoj industriji. Riječ je o godini u kojoj je Mađarska ušla u Europsku uniju. U 2008. godini omjer mađarskih i austrijskih plaća u spomenutoj djelatnosti povećao se na 25,9 posto, ali potom je pao na blizu 23 posto u 2012. i 2016. godini, da bi se naposljetku povećao na 27,5 posto u 2019. godini. Početni dio procesa približavanja mađarskih plaća austrijskima bio je, dakle, osnova za optimizam, ali je potom zaustavljen, vjerojatno zbog djelovanja duboke i dugotrajne gospodarske krize. Tek se na kraju promatranog razdoblja razlika između mađarskih i austrijskih plaća ponovno počela smanjivati. S obzirom da je riječ o relativno dugom vremenskom razdoblju od 15 godina, očito je da nije ostvaren velik napredak u približavanju plaća. Geografska blizina Mađarske i Austrije te pripadnost jedinstvenom tržištu Europske unije nisu, dakle, doveli do brzog približavanja mađarskih plaća austrijskima. Izgleda da je proces tzv. konvergencije bio veoma spor. Procjene plaća za 2019. godinu upućuju na zaključak da se proces konvergencije ubrzao, ali pouzdani podatci bit će dostupni tek u 2021. godini ili čak kasnije.

Sljedeći mogući par geografski bliskih zemalja odnosno sektora su Poljska i Njemačka odnosno poljska i njemačka prerađivačka industrija. Na početku promatranog razdoblja, u 2004. godini, prosječna poljska bruto plaća činila je samo 13,4 posto prosječne njemačke bruto plaće. Zatim je u 2008. godini skočila na 21,1 posto, što je povećanje, mjereno u postotnim bodovima, još veće od onoga u Mađarskoj naspram Austrije. Kretanja relativnih plaća u Poljskoj na početku promatranog razdoblja također su bila temelj za optimizam. Nakon toga, međutim, udio prosječne poljske plaće u prosječnoj njemačkoj plaći u prerađivačkoj industriji pao je na 19,4 posto u 2012. godini, što je također vjerojatno bila posljedica gospodarske krize. U Poljskoj je također, dakle, gospodarska kriza zaustavila proces približavanja plaća, pa čak i izokrenula njegov smjer. Nakon toga, nastavljen je taj proces konvergencije. Prosječna poljska plaća povećala se na 20,4 posto njemačke prosječne plaće u 2016. godini te na 23,7 posto u 2019. godini. Proces konvergencije poljske prerađivačke industrije naspram njemačke u pogledu plaća bio je svakako pozitivan, ali veoma spor.

Još jedan par zemalja pogodan za analizu mogu biti Češka i Danska. Premda nisu neposredni susjedi, te zemlje su dovoljno bliske i slične u osnovnom geografskom i demografskom smislu. U 2004. godini je prosječna bruto plaća u češkoj prerađivačkoj industriji iznosila 18,5 posto prosječne plaće u danskoj prerađivačkoj industriji. Zatim je taj iznos skočio na 25,1 posto u 2008. godini. Kao i u dva prethodna slučaja, kretanje relativnih plaća na početku promatranog razdoblja bilo je osnova za optimizam. Nakon toga, međutim, kretanje je dobilo suprotan predznak. Udio prosječne češke plaće u prosječnoj danskoj plaći pao je na 24,1 posto u 2012. godini te na 23,5 posto u 2016. godini. Do oporavka procesa približavanja plaća vjerojatno je došlo poslije toga, kao što pokazuju podatci za 2019. godinu, kada se udio popeo na 28,8 posto, ali riječ je samo o procjenama, pa će pouzdaniju sliku dati, kao što je prethodno spomenuto, podatci u 2021. godini.

Može se zaključiti da je proces približavanja plaća u prerađivačkoj industriji između novih i starih članica Europske unije tijekom proteklih 15 godina bio

neujednačen i u prosjeku spor, ali i da postoje naznake, doduše ne posve pouzdane, o njegovom ubrzanju na kraju promatranog razdoblja.

2.3 Troškovi rada u nekima od ostalih djelatnosti

U nastavku su prikazani prosječni troškovi rada u nekima od ostalih djelatnosti. Posebno su zanimljivi podatci o troškovima rada u onim uslužnim djelatnostima u kojima je izrazitija međunarodna konkurencija. Prije toga, međutim, prikazani su podatci o plaćama u građevinarstvu. U tablici su podatci o prosječnim troškovima rada po satu rada od 2004. do 2019. godine, ali pozornost će biti na posljednjoj od promatranih godina, premda je riječ o procjeni. Posebno je uočljiva veoma velika razlika u plaćama građevinskih radnika. Tako je u Bugarskoj, na primjer, bruto plaća po satu rada iznosila 4,7 eura, dok je u Danskoj iznosila 41,6 eura. Drugim riječima, plaće građevinskih radnika u Danskoj gotovo su deseterostruko veće od plaća građevinskih radnika u Bugarskoj. Budući da je teško povjerovati da su danski građevinski

Zemlja	Troškovi rada po satu (EUR)					
	Godina	2004.	2008.	2012.	2016.	2019.
Belgija		28,9	28,6	33,4	34,8	36,4
Bugarska		1,3	2,0	3,0	3,6	4,7
Češka		5,4	8,7	9,3	9,6	12,1
Danska		28,7	33,2	36,4	38,7	41,6
Njemačka		21,2	22,7	25,1	26,7	29,6
Estonija		4,6	9,0	10,0	11,8	14,6
Irska		26,0	27,7	26,4	25,7	27,8
Grčka		13,1	15,6	13,7	12,6	10,3
Španjolska		14,2	17,9	20,9	20,3	20,2
Francuska		24,7	28,0	30,3	31,8	33,4
Hrvatska		6,3	8,0	8,2	8,4	9,9
Italija		20,5	22,0	23,5	23,5	24
Cipar		-	-	-	-	-
Latvija		2,3	5,6	5,5	8,0	10,4
Litva		3,0	6,6	5,5	7,2	8,4
Luksemburg		19,0	22	24,8	26,1	28
Mađarska		4,4	6,2	6,4	6,4	8,3
Malta		7,5	8,5	9,4	11,0	11,2
Nizozemska		27,5	30,3	33,7	35,6	37,1
Austrija		24,6	26,5	28,4	33,1	35,7
Poljska		3,9	7,1	6,8	8,1	10,1
Portugal		8,2	9,7	11,6	9,7	10,2
Rumunjska		1,5	3,5	3,3	4,0	6,1
Slovenija		9,2	11,2	11,9	13,2	15,3
Slovačka		3,8	6,7	8,4	9,0	10,3
Finska		22,7	28,3	31,7	34,0	35
Švedska		27,4	31,2	38,3	37,4	36,5
UK		22,5	24,8	25,0	26,9	27,8

Tablica 2.3.1

Troškovi rada
u građevinarstvu

Izvor: Eurostat. Napomene: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima. Podatci za 2019. godinu su procjene.

radnici deset puta produktivniji od bugarskih građevinskih radnika, tako velika razlika u potražnji za građevinskim radnicima vjerojatno proizlazi iz razlika u produktivnosti rada u prerađivačkoj industriji. Što se tiče Hrvatske, plaće građevinskih radnika na sličnoj su razini kao u Slovačkoj, Grčkoj i Portugalu. Zanimljivo je da plaće građevinskih radnika u Njemačkoj nisu posebno visoke, vjerojatno zato što u njemačkom građevinarstvu rade mnogi strani radnici.

Sljedeća od prikazanih djelatnosti je trgovina. U toj su djelatnosti također postojale veoma velike razlike u plaćama radnika. Ako ponovno uzmemo primjer Bugarske i Danske, radnici u bugarskoj trgovini zarađivali su 5,4 eura po satu, dok su radnici u danskoj trgovini zarađivali 40,2 eura po satu. Drugim riječima, prosječna plaća u Bugarskoj iznosila je 13,4 posto prosječne plaće u Danskoj. U Hrvatskoj je prosječna bruto plaća radnika u trgovini bila slična kao u Slovačkoj. Glavni izvor velikih međunarodnih razlika u plaćama radnika u trgovini zasigurno nisu razlike u njihovoj produktivnosti.

Zemlja	Troškovi rada po satu (EUR)					
	Godina	2004.	2008.	2012.	2016.	2019.
Belgija		26,0	30,7	37,2	36,3	38,4
Bugarska		1,2	2,2	3,1	4,1	5,4
Češka		6,0	8,8	9,2	9,7	12,8
Danska		27,8	32,6	36,6	37,7	40,2
Njemačka		22,5	23,4	25,9	27,5	29,7
Estonija		4,2	7,5	7,9	9,7	12,5
Irska		18,5	21,6	21,9	23,3	25,5
Grčka		12,1	13,9	14,7	13,7	14,1
Španjolska		13,9	15,9	17,9	17,5	18,6
Francuska		24,7	26,9	29,3	29,4	31,4
Hrvatska		5,9	7,8	8,2	9,2	11,1
Italija		19,8	22,0	23,6	24,7	26,1
Cipar		-	-	-	-	-
Latvija		2,2	5,2	5,3	7,0	8,9
Litva		2,8	5,3	5,2	6,9	8,8
Luksemburg		19,6	21,6	26,6	30,3	31,5
Mađarska		5,8	6,7	7,0	7,6	9,8
Malta		8,4	9,6	9,5	12,4	12,6
Nizozemska		23,5	25,0	27,7	29,1	-
Austrija		21,1	22,3	26,4	29,3	32,0
Poljska		3,8	6,4	6,1	7,2	8,9
Portugal		10,4	10,8	12,2	13,5	14,1
Rumunjska		1,4	3,5	3,8	4,9	6,7
Slovenija		10,6	12,5	14,8	16,1	18,4
Slovačka		3,9	6,8	8,2	9,4	11,6
Finska		22,4	25,3	29,0	30,7	32,3
Švedska		28,1	30,7	36,6	38,5	36,5
UK		17,4	18,5	19,7	21,7	21,7

Tablica 2.3.2

Troškovi rada
u trgovini

Izvor: Eurostat. Napomene: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima. Podatci za 2019. godinu su procjene.

U nastavku su prikazani podatci o prosječnim troškovima rada po satu rada u djelatnostima prijevoza i skladištenja. Kao ilustracija veoma velikih razlika u plaćama i ovdje mogu poslužiti primjeri Bugarske i Danske. Omjer plaća je gotovo isti kao i u prethodnom slučaju. Prosječna plaća radnika u prijevozu i skladištenju u Bugarskoj iznosi 13,8 posto prosječne plaće radnika u istim djelatnostima u Danskoj. Prijevoz i skladištenje nisu djelatnosti u kojima se mogu očekivati posebno velike razlike u produktivnosti rada premda treba uzeti u obzir mogućnost razlika u kapitalnoj opremljenosti rada jer je riječ o velikim prijevoznim sredstvima i skladištima. Moguće je, dakle, da razlike u kapitalnoj opremljenosti rada, a možda i u kvaliteti kapitala, pridonose razlikama u produktivnosti rada, a time i razlikama u plaćama. Što se tiče Hrvatske, razina plaća u prijevozu i skladištenju bila je slična razini u Litvi i Slovačkoj. I ovdje treba spomenuti da plaće radnika u njemačkom prijevozu i skladištenju nisu osobito visoke, što je donekle neočekivano i što može biti posljedica velikog udjela stranih radnika.

Zemlja	Troškovi rada po satu (EUR)				
	Godina	2004.	2008.	2012.	2016.
Belgija	-	32,1	35,8	33,9	35,4
Bugarska	-	3,1	3,5	4,2	5,8
Češka	-	9,3	9,4	9,5	12,5
Danska	-	33,1	37,7	39,4	42,0
Njemačka	-	23,6	25,5	26,9	27,5
Estonija	-	7,6	8,8	10,8	13,1
Irska	-	28,3	28,9	28,6	31,6
Grčka	-	20,3	19,1	21,0	25,5
Španjolska	-	20,1	21,5	21,6	21,8
Francuska	-	29,6	32,2	33,0	32,8
Hrvatska	-	9,2	9,6	9,6	10,5
Italija	-	23,7	24,7	24,0	25,6
Cipar	-	-	-	-	-
Latvija	-	6,2	6,9	8,0	10,1
Litva	-	6,6	6,6	8,5	9,5
Luksemburg	-	28,6	32,1	35	36,8
Mađarska	-	7,7	7,5	7,8	9,7
Malta	-	13,0	-	14,9	14,5
Nizozemska	-	27,2	28,5	32,7	-
Austrija	-	25,2	27,9	30,2	33,4
Poljska	-	7,4	7,0	7,7	9,2
Portugal	-	15,5	15,0	17,4	20,7
Rumunjska	-	4,8	4,5	5,3	7,2
Slovenija	-	14,5	15,1	15,7	17,0
Slovačka	-	6,8	7,9	8,7	10,8
Finska	-	27,7	29,7	31,5	32,1
Švedska	-	29,3	33,8	33,2	31,4
UK	-	22,5	24,3	27,2	28,0

Tablica 2.3.3

Troškovi rada
u prijevozu
i skladištenju

Izvor: Eurostat. Napomene: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima. Podatci za 2019. godinu su procjene.

Sljedeća od prikazanih djelatnosti je ugostiteljstvo, tj. pružanje usluga smještaja i posluživanje hranom i pićem. Riječ je o skupini djelatnosti koja je osobito zanimljiva za Hrvatsku kao zemlju u kojoj je udio ugostiteljstva u ukupnoj dodanoj vrijednosti veoma visok. U Hrvatskoj je prosječna bruto plaća po satu rada u ugostiteljstvu u 2019. godini iznosila 9,1 euro. Riječ je, međutim, o procjeni koja nije osobito pouzdana. Za usporedbu, u Grčkoj je rad u ugostiteljstvu bio nešto skuplji, s iznosom od 11,8 eura po satu, a manju je cijenu rada imala Malta. Podatci za Cipar nisu raspoloživi. Ako se pretpostavi da razlike u produktivnosti rada u ugostiteljstvu nisu značajne, na prvi pogled se čini da je rad u hrvatskom ugostiteljstvu konkurentan radu u istoj djelatnosti u Grčkoj i na Malti ili je to barem bio u promatranoj godini. Štoviše, dosadašnji rast plaća u hrvatskom ugostiteljstvu nije bio izrazit, ali taj podatak mogao bi biti znatno revidiran kada dođu stvarni podatci za 2020. godinu. Drugi izvori podataka upućuju na to da je zaista došlo do značajnog povećanja plaća u hrvatskom ugostiteljstvu. S druge strane, poremećaj izazvan pandemijom umanjio je važnost troškova rada za konkurentnost u ugostiteljstvu.

Zemlja	Troškovi rada po satu (EUR)					
	Godina	2004.	2008.	2012.	2016.	2019.
Belgija		14,6	17,4	-	21,0	28,1
Bugarska		0,9	1,0	1,5	2,2	3,5
Češka		2,9	3,8	5,4	5,6	8,4
Danska		19,8	23,0	25,2	27,7	29,8
Njemačka		13,0	13,7	14,2	15,8	18,7
Estonija		1,8	3,0	5,2	5,4	8,5
Irska		10,8	13,1	15,7	15,3	17,1
Grčka		11,8	11,8	11,3	10,6	11,8
Španjolska		9,9	11,0	12,8	13,8	14,8
Francuska		20,7	19,0	21,1	22,5	22,6
Hrvatska		-	5,8	7,6	7,8	9,1
Italija		12,7	15,0	15,6	17,7	18,0
Cipar		-	-	-	-	-
Latvija		1,1	1,8	3,7	3,9	7,1
Litva		1,7	2,0	3,3	3,2	6,3
Luksemburg		13,3	15,4	17,0	20,4	22,5
Mađarska		2,3	3,6	4,8	4,4	6,3
Malta		-	6,6	8,0	7,7	9,7
Nizozemska		14,2	17,8	17,7	18,0	-
Austrija		13,3	13,5	13,2	16,2	19,3
Poljska		-	3,0	4,8	4,9	6,9
Portugal		5,7	6,7	8,4	8,2	9,1
Rumunjska		-	1,3	2,5	2,4	4,6
Slovenija		7,4	8,7	10,5	11,5	13,5
Slovačka		2,4	2,7	4,4	5,6	7,7
Finska		14,5	19,2	20,8	22,8	24,1
Švedska		18,8	20,6	20,9	25,3	24,6
UK		14,1	12,6	13,8	14,1	16,6

Tablica 2.3.4

Troškovi rada u ugostiteljstvu

Izvor: Eurostat. Napomene: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima. Podatci za 2019. godinu su procjene.

U nastavku su prikazani podatci o prosječnim troškovima rada u djelatnostima informacija i komunikacija. Riječ je o sektoru u kojemu se uglavnom koristi suvremena tehnologija i u kojemu stoga ne bi trebale postojati velike razlike u produktivnosti rada. U Hrvatskoj je prosječna plaća po satu rada u 2019. godini procijenjena na 16,1 euro. Plaće u tom sektoru bile su manje samo u Rumunjskoj i Bugarskoj. Premda spomenutom podatku ne treba pridavati veliku težinu jer je riječ o procjeni, takav je odnos zabrinjavajući. Ako su stručnjaci u sektoru informacija i komunikacija nisko plaćeni u usporedbi s drugim zemljama, onda se povećava vjerojatnost njihove migracije.

Relativno visoke odnosno slične plaće u djelatnostima informacija i komunikacija imale su Njemačka, Austrija i Irska, a predvodile su Danska i Švedska. Premda opću produktivnost rada određuje razina produktivnosti rada u prerađivačkoj industriji, ne treba isključiti mogućnost da potpuno usvajanje i primjena suvremene tehnologije može pridonijeti produktivnosti rada u djelatnostima informacija i komunikacija.

Zemlja	Troškovi rada po satu (EUR)				
	Godina	2004.	2008.	2012.	2016.
Belgija	-	-	54,7	47,7	50,3
Bugarska	-	5,2	7,4	9,7	13,3
Češka	-	16,7	18,3	18,1	22,8
Danska	-	44,4	49,4	52,2	55,0
Njemačka	-	37,5	41,3	44,3	48,2
Estonija	-	12,1	14,8	17,9	22,0
Irska	-	37,1	39,4	43,5	48,0
Grčka	-	19,5	18,9	19,9	22,1
Španjolska	-	25,9	27,3	26,8	28,0
Francuska	-	43,8	45,6	45,1	48,7
Hrvatska	-	14,0	14,5	13,8	16,1
Italija	-	33,5	35,2	34,4	34,6
Cipar	-	-	-	-	-
Latvija	-	10,6	11,2	14,2	18,7
Litva	-	8,1	9,9	12,9	17,7
Luksemburg	-	39,8	43,9	49,6	53,8
Mađarska	-	15,2	13,8	15,1	17,8
Malta	-	14,0	-	18,7	19,6
Nizozemska	-	38,7	40,6	42,5	-
Austrija	-	39,9	43,3	45,3	48,0
Poljska	-	13,0	13,1	14,4	17,2
Portugal	-	-	21,8	19,2	20,0
Rumunjska	-	7,3	8,0	10,6	14,3
Slovenija	-	21,2	22,7	23,5	27,5
Slovačka	-	12,4	16,9	17,8	20,4
Finska	-	35,7	41,0	44,3	44,5
Švedska	-	42,7	50,4	54,7	51,8
UK	-	33,5	34,3	35,4	36,4

Tablica 2.3.5

Troškovi rada u informacijama i komunikacijama

Izvor: Eurostat. Napomene: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima. Podatci za 2019. godinu su procjene.

Prethodna zapažanja u pogledu djelatnosti informacija i komunikacija možda još više vrijede za stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti. U sljedećoj tablici, koja je ujedno i posljednja, prikazani su podatci o prosječnim troškovima rada u spomenutoj skupini djelatnosti. Iz naziva djelatnosti očito je da u njima dominiraju stručnjaci. Iz tog su razloga plaće veće nego u nekim drugim djelatnostima.

Što se tiče razlika između zemalja u plaćama, one su i u slučaju stručnih, znanstvenih i tehničkih djelatnosti veoma velike premda je teško povjerovati da postoje velike razlike u načinu rada odnosno tehnologiji. Hrvatska s procijenjenom cijenom rada od 15,9 eura stoji bolje od nekih novih članica Europske unije. Među starim članicama unije po visini plaća predvodili su Luksemburg i Danska.

Zemlja	Troškovi rada po satu (EUR)				
	Godina	2004.	2008.	2012.	2016.
Belgija	-	-	47,5	45,9	48,4
Bugarska	-	4,0	5,5	7,1	9,3
Češka	-	13,4	14,4	14,2	17,8
Danska	-	42,2	48,1	50,6	53,9
Njemačka	-	34,2	38,2	41,0	46,9
Estonija	-	11,0	12,2	15,6	17,9
Irska	-	35,8	35,7	36,3	39,5
Grčka	-	14,9	15,4	15,9	17,5
Španjolska	-	22,3	24,0	24,9	26,0
Francuska	-	38,7	44,3	44,5	48,5
Hrvatska	-	13,5	17,6	13,6	15,9
Italija	-	30,2	34,1	35,7	38,3
Cipar	-	-	-	-	-
Latvija	-	8,1	9,1	11,0	14,7
Litva	-	7,9	8,2	10,0	13,3
Luksemburg	-	41,6	46,5	49,2	53,6
Mađarska	-	11,7	11,7	12,6	15,2
Malta	-	13,2	11,8	17,4	17,6
Nizozemska	-	37,7	42,0	44,4	-
Austrija	-	33,8	37,3	40,1	42,2
Poljska	-	8,8	10,6	11,5	13,9
Portugal	-	-	18,5	18,5	19,5
Rumunjska	-	6,6	6,5	8,4	11,0
Slovenija	-	19,0	19,7	21,8	26,0
Slovačka	-	9,7	12,2	13,3	16,6
Finska	-	32,0	39,2	40,2	39,7
Švedska	-	41,0	49,2	49,6	46,8
UK	-	-	33,1	35,3	35,9

Izvor: Eurostat. Napomene: Poredak zemalja odražava Eurostatov abecedni poredak prema nazivima zemalja na njihovim jezicima. Podatci za 2019. godinu su procjene.

Može se zaključiti da između zemalja članica Europske unije postoje veoma velike razlike u troškovima rada odnosno njegovoj cijeni, kako u gospodarstvu kao cjelini, tako i u skupinama djelatnosti.

Tablica 2.3.6

Troškovi rada u stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima

2.4 Dodatak: Troškovi rada, produktivnost rada, cijene, investicije i struktura zaposlenih u nekim djelatnostima

U sljedećoj tablici prikazana je nominalna bruto dodana vrijednost po satu rada i troškovi rada u prerađivačkoj industriji u zemljama Europske unije u 2019. godini. Iznos bruto dodane vrijednosti kretao se od 8,3 eura u Bugarskoj do 91 eura u Danskoj. Bruto dodana vrijednost po satu rada pokazatelj je nominalne produktivnosti rada. Što se tiče troškova rada po satu, oni se kreću, kao što je već spomenuto, od 5,2 eura u Bugarskoj do 46,8 eura u Danskoj.

Zemlja	BDV po satu rada (EUR)	Troškovi rada po satu (EUR)
Belgija	69,6	43,5
Bugarska	8,3	5,2
Češka	20,4	13,5
Danska	91,0	46,8
Njemačka	59,4	40,9
Estonija	16,2	12,5
Irska	-	-
Grčka	24,6	16,1
Španjolska	39,5	23,4
Francuska	59,0	38,6
Hrvatska	11,7	10,1
Italija	38,7	28,3
Cipar	-	-
Latvija	13,4	9,5
Litva	18,3	9,3
Luksemburg	55,2	34,5
Mađarska	16,9	10,6
Malta	21,5	14,1
Nizozemska	67,1	39,2
Austrija	62,4	38,5
Poljska	13,0	9,7
Portugal	17,7	11,7
Rumunjska	12,8	6,6
Slovenija	28,0	18,8
Slovačka	19,4	12,9
Finska	66,7	37,0
Švedska	64,6	40,2
UK	45,5	26,6

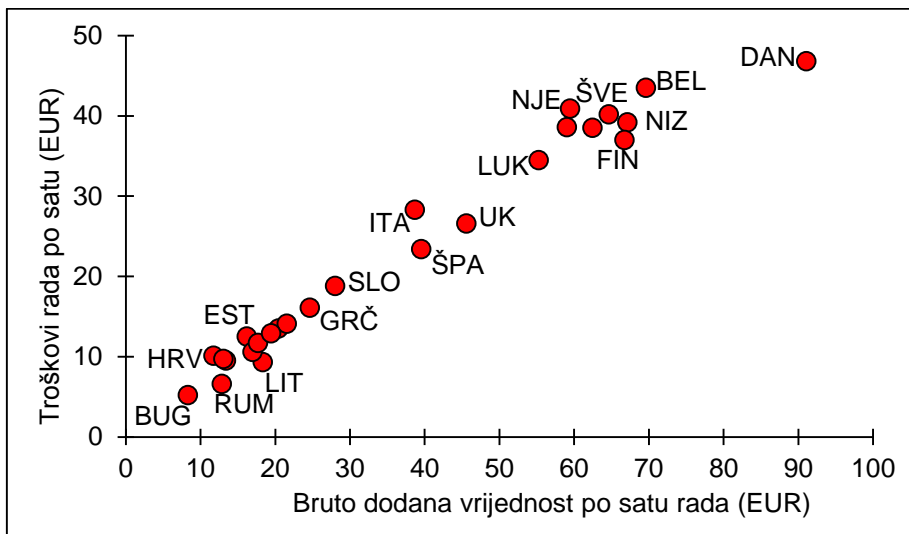
Tablica 2.4.1

Bruto dodana vrijednost i troškovi rada po satu u prerađivačkoj industriji

Izvor: Eurostat. Napomene: Podatak o troškovima rada za Nizozemsku je procjena. Podatci za Cipar nisu dostupni. Podatci za Irsku nisu prikazani jer BDV obuhvaća tvrtke koje posluju izvan granica te zemlje.

Odnos između dodane vrijednosti po satu rada i troškova rada po satu u prerađivačkoj industriji prikazan je na sljedećoj slici. Uočljiva je veoma čvrsta pozitivna veza. Zemlje u kojima je iznos dodane vrijednosti po satu rada relativno visok imaju i relativno visoke troškove rada po satu. Drugim riječima, viša produktivnost rada povezana je s višim plaćama. Najveću dodanu vrijednost po satu rada imaju Danska i Belgija, a iste zemlje imaju i najveće plaće, pri čemu izgleda kako Danska ima nešto niže plaće nego što bi se moglo

pretpostaviti na temelju razine dodane vrijednosti po satu rada. Iza njih slijede zemlje poput Njemačke, Švedske, Finske i Nizozemske. Nižu razinu i dodane vrijednosti po satu rada i troškova rada po satu imaju Ujedinjeno Kraljevstvo, Italija i Španjolska, pri čemu Italija ima nešto veće plaće nego što bi se moglo pretpostaviti na temelju razine dodane vrijednosti po satu rada. Iza njih slijedi Slovenija koja se odvojila od ostalih bivših socijalističkih zemalja u pogledu produktivnosti rada i plaća. Nadalje, Grčka je zauzela mjesto ispod razine Slovenije, vjerojatno zbog posljedica prethodne financijske i gospodarske krize. Unutar skupine bivših socijalističkih zemalja na samome dnu po visini plaća našle su se Bugarska i Rumunjska, premda je produktivnost rada u Hrvatskoj bila manja nego u Rumunjskoj. Drugim riječima, plaće su u Hrvatskoj nešto veće nego što bi se moglo pretpostaviti na temelju produktivnosti rada.

Slika 2.4.1

Odnos između bruto dodane vrijednosti i troškova rada po satu u prerađivačkoj industriji

Izvor: Eurostat. Napomene: Podatci za Cipar nisu dostupni. Podatak o troškovima rada za Nizozemsku je procjena. Podatci za Irsku nisu prikazani.

U nastavku su prikazani troškovi rada po satu u industriji, građevinarstvu i privatnim uslugama u 2019. godini. Sektor industrije obuhvaća skupine djelatnosti prerađivačke industrije, rudarstva i vađenja te opskrbe električnom energijom, plinom i vodom (od oznake B do oznake E). Sektor privatnih usluga obuhvaća skupine djelatnosti od trgovine do administrativnih i pomoćnih usluga (od oznake G do oznake N).

Uočljivo je da su troškovi rada po satu u građevinarstvu u većini zemalja manji nego troškovi rada u industriji. To može odražavati razlike u kvalifikacijskoj strukturi radne snage i kapitalnoj opremljenosti rada između tih skupina djelatnosti. Unatoč tome, između plaća u industriji i plaća u građevinarstvu postoji razmjerno čvrsta pozitivna veza, kao što je prikazano na slici poslije tablice. Manji izuzetak je Njemačka u kojoj su plaće u građevinarstvu nešto niže nego što bi se moglo pretpostaviti na temelju visine plaća u industriji. To vjerojatno odražava relativno velik udio stranih radnika u njemačkom građevinarstvu.

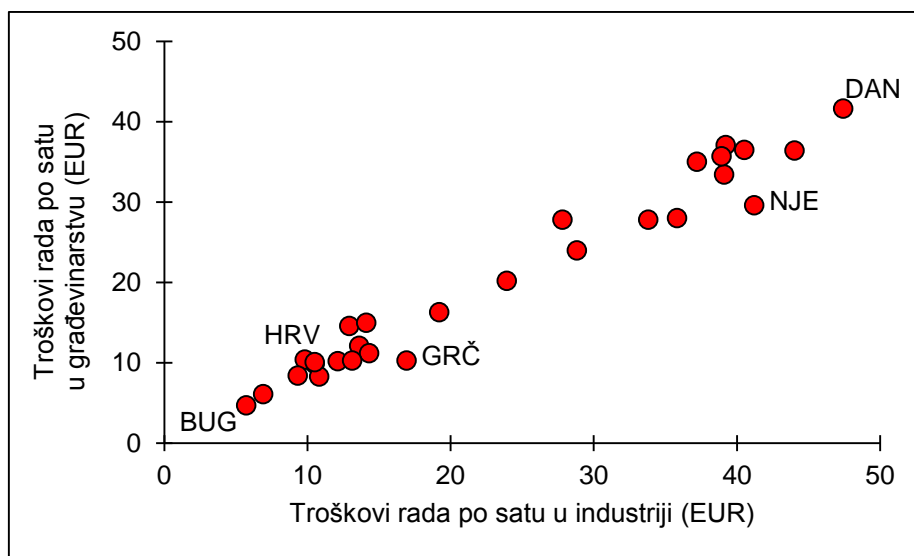
Razmjerno čvrsta veza između plaća u industriji i plaća u građevinarstvu nije iznenađenje s obzirom na sličnosti u tehnologiji i kvalifikacijama radnika. Čvrsta veza u razini plaća postoji, međutim, i između industrije i sektora privatnih usluga, kao što je prikazano na drugoj slici iza tablice. Odstupanje ponovno bilježi Njemačka u čijem uslužnom sektoru, posebno u ugostiteljstvu, radi velik broj stranih radnika. U suprotnom smjeru odstupa Luksemburg

Zemlja	Troškovi rada po satu (EUR)		
	Industrija	Građevinarstvo	Privatne usluge
Belgija	44,0	36,4	39,9
Bugarska	5,7	4,7	6,4
Češka	13,6	12,1	13,8
Danska	47,4	41,6	46,0
Njemačka	41,2	29,6	33,4
Estonija	12,9	14,6	13,6
Irska	33,8	27,8	31,2
Grčka	16,9	10,3	17,0
Španjolska	23,9	20,2	20,7
Francuska	39,1	33,4	37,0
Hrvatska	10,5	9,9	11,6
Italija	28,8	24,0	27,7
Cipar	14,1	15,0	15,6
Latvija	9,8	10,4	10,6
Litva	9,3	8,4	9,8
Luksemburg	35,8	28,0	45,2
Mađarska	10,8	8,3	10,9
Malta	14,3	11,2	14,5
Nizozemska	39,2	37,1	34,0
Austrija	38,9	35,7	32,9
Poljska	10,5	10,1	10,5
Portugal	12,1	10,2	14,9
Rumunjska	6,9	6,1	7,9
Slovenija	19,2	16,3	19,6
Slovačka	13,1	10,3	12,6
Finska	37,2	35,0	33,8
Švedska	40,5	36,5	38,6
UK	27,8	27,8	27,1

Izvor: Eurostat.

Tablica 2.4.2

Troškovi rada po satu u industriji, građevinarstvu i privatnim uslugama

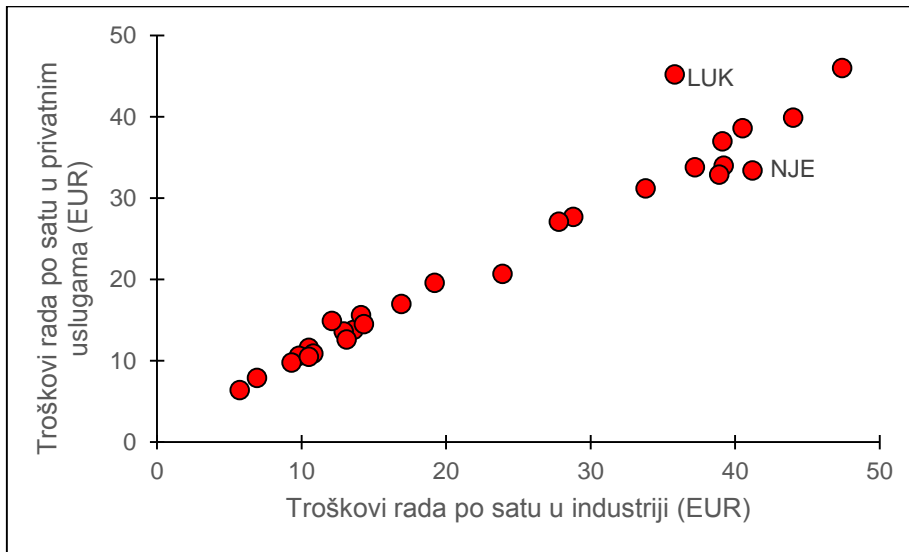

Izvor: Eurostat.

Slika 2.4.2

Odnos između troškova rada po satu u industriji i građevinarstvu

gdje su plaće u sektoru privatnih usluga znatno veće od plaća u industriji zbog visokih plaća u financijskim djelatnostima.

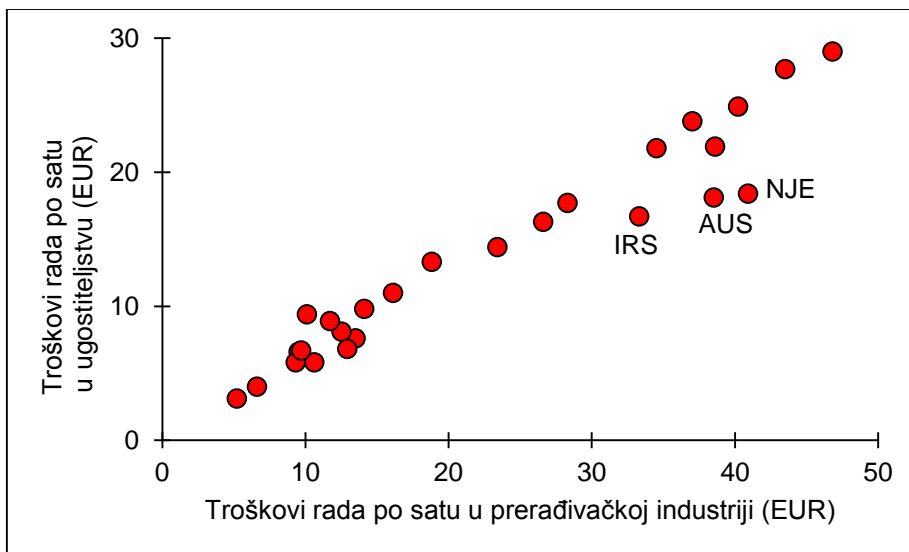
Slika 2.4.3

Odnos između troškova rada po satu u industriji i privatnim uslugama

Izvor: Eurostat.

Prethodno prikazane skupine djelatnosti prilično su obuhvatne, tako da ponekad nije posve jasno u kojoj je djelatnosti zapravo odstupanje od prosječnog odnosa najizrazitije. Stoga su u nastavku prikazani troškovi rada odnosno plaće u prerađivačkoj industriji i ugostiteljstvu, tj. uslugama pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane i pića. Veza je vrlo čvrsta unatoč velikim razlikama u tehnološkim obilježjima promatranih djelatnosti.

Odstupanje od prosječnog odnosa najveće je u Njemačkoj, Austriji i Irskoj u kojima su plaće u ugostiteljstvu znatno niže nego što bi se moglo očekivati na temelju razine plaća u prerađivačkoj industriji. Kao što je prethodno rečeno, to odstupanje vjerojatno odražava relativno velik udio stranih radnika u djelatnostima ugostiteljstva.

Slika 2.4.4

Odnos između troškova rada po satu u prerađivačkoj industriji i ugostiteljstvu

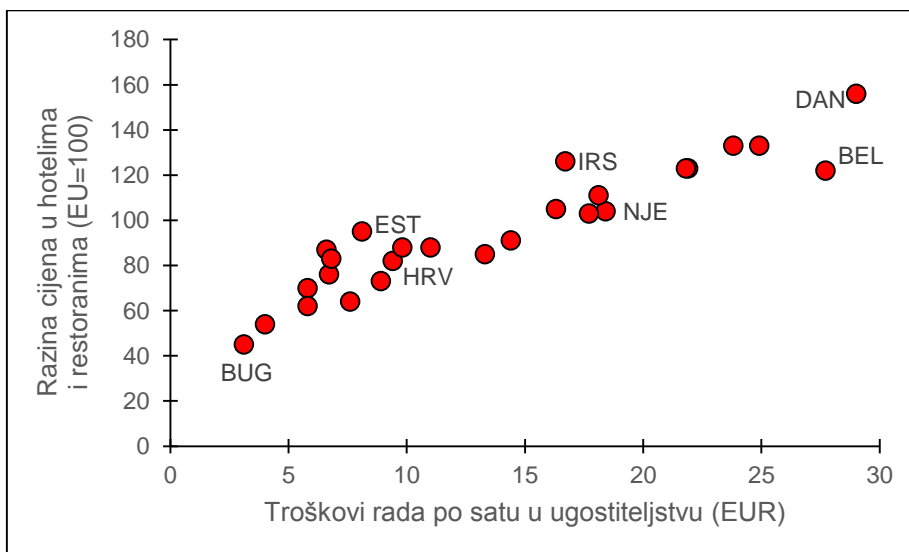
Izvor: Eurostat. Napomene: podatci za Cipar i Nizozemsku nisu raspoloživi.

Zemlja	Troškovi rada u prerađivačkoj industriji (EUR)	Troškovi rada u ugostiteljstvu (EUR)	Razina cijena u hotelima i restoranima (EU=100)
Belgija	43,5	27,7	122
Bugarska	5,2	3,1	45
Češka	13,5	7,6	64
Danska	46,8	29,0	156
Njemačka	40,9	18,4	104
Estonija	12,5	8,1	95
Irska	33,3	16,7	126
Grčka	16,1	11,0	88
Španjolska	23,4	14,4	91
Francuska	38,6	21,9	123
Hrvatska	10,1	9,4	82
Italija	28,3	17,7	103
Cipar	-	-	94
Latvija	9,5	6,6	87
Litva	9,3	5,8	70
Luksemburg	34,5	21,8	123
Mađarska	10,6	5,8	62
Malta	14,1	9,8	88
Nizozemska	-	-	108
Austrija	38,5	18,1	111
Poljska	9,7	6,7	76
Portugal	11,7	8,9	73
Rumunjska	6,6	4,0	54
Slovenija	18,8	13,3	85
Slovačka	12,9	6,8	83
Finska	37,0	23,8	133
Švedska	40,2	24,9	133
UK	26,6	16,3	105

Izvor: Eurostat.

Tablica 2.4.3

Troškovi rada po satu u prerađivačkoj industriji i ugostiteljstvu te razina cijena u hotelima i restoranima

Izvor: Eurostat.

Slika 2.4.5

Odnos između troškova rada po satu u ugostiteljstvu i razine cijena u hotelima i restoranima

Razlike između zemalja u plaćama u ugostiteljstvu vjerojatno nisu odraz razlika u realnoj produktivnosti rada u toj skupini djelatnosti. To potvrđuje prethodna slika na kojoj je vidljivo da postoji razmjerno čvrsta pozitivna veza između troškova rada po satu u ugostiteljstvu i razine cijena u hotelima i restoranima. Drugim riječima, što su veći troškovi rada, to su veće cijene ugostiteljskih usluga. Prilikom tumačenja prikazanog odnosa posebno je imati u vidu mogućnost da na razinu cijena utječe visina poreza na dodanu vrijednost te visina trošarina, naknada i pristojbi koje se mogu razlikovati između zemalja. Kada bi se statistički odstranio njihov utjecaj na razinu cijena, vjerojatno bi veza između troškova rada i cijena bila još jača.

S druge strane, razlike u cijenama industrijskih proizvoda vjerojatno su male zbog zajedničkog tržišta te sličnih troškova ulaznih sirovina i poluproizvoda. Stoga prethodno prikazane razlike u nominalnoj produktivnosti rada u prerađivačkoj industriji vjerojatno odražavaju razlike u realnoj produktivnosti rada.

U nastavku se obrađuju mogući izvori razlika u produktivnosti rada u prerađivačkoj industriji. Jedan od takvih izvora su razlike u znanjima i vještinama radnika. Budući da ne postoje izravni testovi relevantnih znanja i vještina radnika, kao približan pokazatelj može poslužiti udio stručnjaka i tehničara u ukupnom broju radnika.

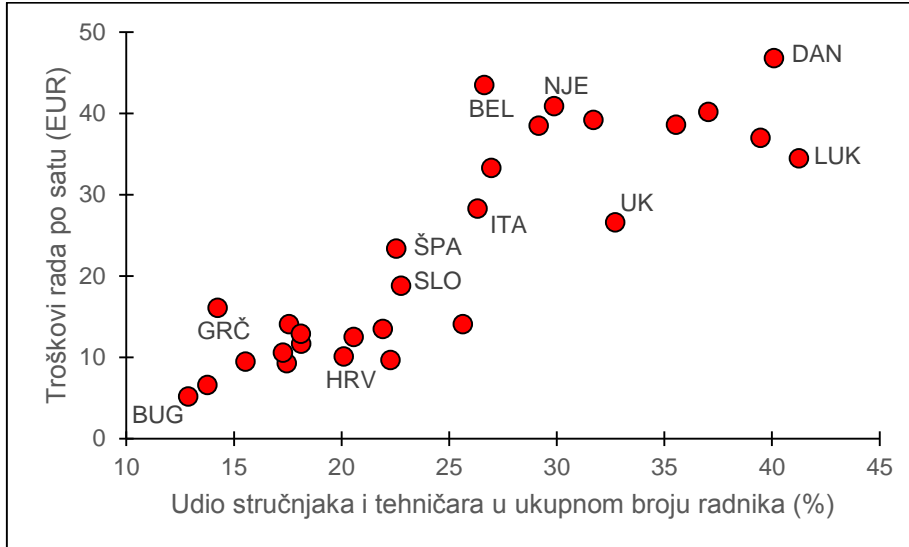
Zemlja	Udio stručnjaka (%)	Udio tehničara (%)	Zbroj (%)
Belgija	12,2	14,4	26,6
Bugarska	5,3	7,6	12,9
Češka	6,0	15,9	21,9
Danska	15,3	24,7	40,1
Njemačka	12,9	17,0	29,9
Estonija	8,7	11,9	20,6
Irska	15,9	11,1	27,0
Grčka	7,6	6,6	14,2
Španjolska	8,6	13,9	22,5
Francuska	11,0	24,6	35,5
Hrvatska	7,7	12,4	20,1
Italija	5,3	21,0	26,3
Cipar	7,3	10,3	17,5
Latvija	6,0	9,5	15,5
Litva	9,3	8,1	17,4
Luksemburg	25,8	15,5	41,2
Mađarska	7,8	9,5	17,3
Malta	11,0	14,6	25,6
Nizozemska	16,8	14,9	31,7
Austrija	9,8	19,4	29,2
Poljska	8,8	13,5	22,3
Portugal	6,3	11,8	18,1
Rumunjska	9,2	4,5	13,8
Slovenija	11,0	11,7	22,8
Slovačka	3,6	14,5	18,1
Finska	23,9	15,6	39,5
Švedska	12,1	24,9	37,0
UK	20,5	12,2	32,7

Izvor: Eurostat.

Tablica 2.4.4

Udio stručnjaka i tehničara u ukupnom broju zaposlenih radnika u prerađivačkoj industriji

Ako udio stručnjaka i tehničara pozitivno utječe na produktivnost rada u prerađivačkoj industriji, onda će između spomenutog udjela i razine plaća postojati pozitivna statistička veza. Da takva veza zaista postoji pokazuje sljedeća slika. Zemlje koje imaju veći udio stručnjaka i tehničara u ukupnom broju radnika zaposlenih u prerađivačkoj industriji ujedno imaju i veće plaće u toj skupini djelatnosti.

Slika 2.4.6

Odnos između udjela stručnjaka i tehničara te troškova rada po satu u prerađivačkoj industriji

Izvor: Eurostat. Napomena: podatci o troškovima rada po satu za Cipar i Nizozemsku su procjene.

Prethodno prikazana veza je razmjerno čvrsta, ali postoje i značajna odstupanja. Na visinu plaća vjerojatno utječu i drugi čimbenici. Jedan od takvih čimbenika može biti količina odnosno vrijednost strojeva i opreme. Stoga su u sljedećoj tablici prikazani podatci o prosječnoj količini ulaganja u strojeve i opremu od 2004. do 2018. godine u prerađivačkoj industriji. Podatci su prikazani pod pretpostavkom da količinu odnosno vrijednost strojeva i opreme u 2019. godini u velikoj mjeri određuje količina odnosno vrijednost ulaganja u strojeve i opremu tijekom prethodnih 15 godina. Vrijednost ulaganja izražena je prema cijenama iz 2015. godine. Razlike u cijenama strojeva i opreme između zemalja su zanemarive. U tablici su također prikazani podatci o prosječnom broju radnika u prerađivačkoj industriji tijekom istog razdoblja te prosječan iznos ulaganja po radniku. Podatci o ulaganjima u strojeve i opremu u prerađivačkoj industriji u Hrvatskoj nisu raspoloživi, pa stoga ni iznos ulaganja po radniku nije prikazan.

Utjecaj ulaganja u strojeve i opremu na plaće radnika u prerađivačkoj industriji u zemljama sa stanovništvom većim od jednog milijuna (što isključuje Maltu, Cipar i Luksemburg iz analize), uzimajući u obzir udio stručnjaka i udio tehničara, opisuje sljedeća regresijska jednadžba (u zagradama su t-vrijednosti):

$$\begin{aligned} \text{troškovi rada po satu} = & \\ & -12,2 (4,0) \\ & + 2,4 (4,8) \text{ ulaganja u strojeve i opremu po radniku} \\ & + 1,0 (4,9) \text{ udio stručnjaka} \\ & + 0,8 (3,6) \text{ udio tehničara} \\ R^2 = 0,902 \quad N = 24 \end{aligned}$$

Rezultat pokazuje da ulaganja u strojeve i opremu statistički značajno djeluju na plaće radnika. Prosječno godišnje ulaganje u strojeve i opremu po radniku veće za tisuću eura povećava prosječnu bruto plaću po satu rada za 2,4 eura.

Pozitivan učinak vidljiv je i za udjele stručnjaka i tehničara uzete posebno. Udio stručnjaka veći za jedan postotni bod, uz isti udio tehničara i istu količinu ulaganja u strojeve i opremu, donosi radnicima u prerađivačkoj industriji prosječnu plaću po satu veću za jedan euro. Slično tome, udio tehničara veći za jedan postotni bod, uz nepromijenjen udio stručnjaka i nepromijenjenu količinu ulaganja u strojeve i opremu, donosi povećanje prosječne plaće po satu za 80 eurocenti. Navedeni čimbenici, uzeti zajedno, objašnjavaju 90 posto razlika u plaćama industrijskih radnika između promatranih zemalja.

Zemlja	Prosječan broj zaposlenih (tisuće)	Prosječna ulaganja u strojeve i opremu (mil. eura iz '15.)	Ulaganja po radniku (tisuće eura)
Belgija	549	6.324	11,5
Bugarska	642	1.091	1,7
Češka	1.353	6.586	4,9
Danska	312	2.260	7,2
Njemačka	7.393	49.955	6,8
Estonija	121	341	2,8
Irska	227	2.066	9,1
Grčka	379	1.239	3,3
Španjolska	2.222	10.320	4,6
Francuska	2.812	17.098	6,1
Hrvatska	293	-	-
Italija	4.191	38.531	9,2
Cipar	34	78	2,3
Latvija	133	431	3,2
Litva	218	357	1,6
Luksemburg	33	290	8,8
Mađarska	847	3.493	4,1
Malta	24	154	6,5
Nizozemska	800	6.295	7,9
Austrija	630	5.371	8,5
Poljska	3.030	9.106	3,0
Portugal	767	2.002	2,6
Rumunjska	1.665	3.349	2,0
Slovenija	209	1.027	4,9
Slovačka	498	2.846	5,7
Finska	375	2.427	6,5
Švedska	606	6.337	10,5
UK	2.625	13.557	5,2

Tablica 2.4.5

Prosječan broj zaposlenih, prosječna ulaganja u strojeve i opremu te ulaganja po radniku u prerađivačkoj industriji

Izvor: Eurostat. Napomene: Podatci se odnose na razdoblje od 2004. do 2018. godine. Podatci o ulaganjima u strojeve i opremu u prerađivačkoj industriji za Hrvatsku nisu raspoloživi.

Može se zaključiti da količina odnosno vrijednost strojeva i opreme s jedne strane te opseg znanja i vještina radnika s druge strane snažno utječu na razinu plaća u prerađivačkoj industriji i u velikoj mjeri objašnjavaju razlike u plaćama između zemalja.